KULTUR STYRELSEN

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

DEN BORGERLIGE VELGØRENHEDS STIFTELSE, PRÆSTØ

VORDINGNBORG KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	09.02.2011
Besigtiget af:	Maria Wedel Gjelstrup
Journalnummer:	2011-7.82.07/390-0001
Kommune:	Vordingborg Kommune
Adresse:	Jomfrustræde 8, 4720 Præstø
Betegnelse:	Den Borgerlige Velgørenheds Stiftelse, Præstø.
Fredningsår:	1982
Omfang:	*Forhuset (1869), sidehuset (1870) og muren langs Klosternakken*

BYGNINGSBESKRIVELSE

Den Borgerlige Velgørenheds Stiftelse er beliggende på et hjørne ved Torvet i Præstø. Langs den nordlige gavl forlænges forhuset af en høj mur, der indrammer et gårdrum med et sidehus.

Forhuset er en grundmuret toetagers bygning med skiferbelagt valmtag. Bygningen står på en støbt sokkel, og murværket består af håndstrøgne gule tegl. Muren har kvaderinddelte lisener i hvert hjørne og to på midten af facaden, der dermed inddeles i to dele. Her del har en centreret hoveddør med vinduer symmetrisk omkring. Øverst en gennemgående muret gesims med tandsnit. Gesimsen og de kvadrede hjørner går igen ved bygningens tre andre sider. Hoveddørene, der er fyldningsdøre med overvindue, har murede indfatninger og udkragede fordakninger. Foran hvert dørparti er fire støbte trin. Alle vinduer er ældre torammede med to vandrette sprosser for hver ramme og skifersålbænk. Køkkendørene på bagsiden er placeret som på facaden og er ligeledes fyldningsdøre med overvindue. Vinduerne er her både to- og enrammede, med samme sprosseinddeling. Alt træværk er grønmalet. Gavlene står uden åbninger eller anden dekoration end de kvadrede hjørner og gesimsen. Taget har to skorstenspiber i tagryggen og to i valmene. I tagfladen findes også fire jernvinduer, to på hver side.
Indvendigt er indrettet seks lejligheder, der er adgang til via to køkkentrapper, hoveddørene har direkte adgang til de to yderste dejligheder i stuetager. Mange ældre fyldningsdøre og gerichter er bevaret, sammen med skorstenene og få steder ældre trægulve. Køkkener og badeværelser er nyere ligesom de fleste trægulve og mange rum har gipslofter. Undertaget er med bræddebeklædning.

Sidehuset er grundmuret, gulkalket, har en støbt sort sokkel og et teglhængt heltag. Murværket er på siderne af tegl med muret hvidkalket gesims, mens gavlene er af kridtsten. Nordsiden har i midten en revledør og et vindue på hver side. Østsiden har fire små højtsiddende vinduer, mens begge gavle har et vindue i

gavltrekanten, samt en revledør i vestgavlen. Alle døre og vinduer er ældre og grønmalet. I tagryg er en hvidkalket skorstenspibe.
Indvendigt står sidehuset i dag tomt, med bevaret ildsted og skorsten. Taget er understrøget.

Muren, der forlænger forhusets nordlige gavl mod klosternakken, er gulkalket med blændinger og murkrone med røde tegl. Muren er på midten delt af et grønmalet træparti med en enkelt dør.

BYGNINGSHISTORIE

Den 7. Maj 1852 stiftedes Den Borgerlige Velgørenhedsselskab i Præstø med det formål, ved frivillige sammenskud, at danne et hjem, hvor gamle, hæderlige borgerenker kunne finde et alderdomsasyl i forbindelse med at få en mindre årlig understøttelse. På grundlag af en grund stillet til rådighed af byen, opførte Velgørenhedsselskabet Stiftelsen i 1869. Betingelsen for at få tildelt en af de otte friboliger var, at vedkommende var fyldt 50 år, og at de selv eller deres mand havde været medlemmer af selskabet og betalt det mindste, årlige bidrag. I 1899 var ydelsen, udover friboligen, årligt 50 kroner og en favn brænde.
Det lille sidehus i gården er opført i 1870 som vaskehus og retirade.

Tiden løb fra Velgørenhedsselskabets formål og pengene slap op i midten af 1980'erne, hvor selskabet solgte ejendommen til Præstø kommune, der senere videresolgte til en privat investor.

I 2009 skiftede ejendommen ejer, som istandsatte bygningen indvendigt og udvendigt til udlejning af seks lejligheder.

Muren mod nord, har tidligere haft et buet stik over porten, med murkrone hele vejen over en tofløjet port.

KILDER

Gamle huse i Præstø, Fredningsstyrelsen og Præstø Kommune, 1979
Stiftelsen, folder for udlejning af lejlighederne, Karen Margrethe Olsen, 2009
Ældre fotos

MILJØMÆSSIG VÆRDI

De miljømæssige værdier for forhuset knytter sig til den centrale beliggenhed i byen og sammenhængen med torvet, der ligger foran bygningen, og giver luft og lys. I kontrast hertil er baggården et intimt og lukket rum, afgrænset af den høje mur og sidehuset.

KULTURHISTORISK VÆRDI

De kulturhistoriske værdier knytter sig til, hvordan bygningens oprindelige funktion som fribolig er bevaret. Vinduessætning og de to køkkentrapper afspejler tydeligt den oprindelige og nutidige opdelingen af lejlighederne. I to af lejlighederne ses stadig en smedet jerndrager fra det tidligere ildsted.

I sidehuset knytter værdierne sig til den bevarede skorsten og ildstedet, der berettet om bygningens tidligere funktion som vaskehus.

ARKITEKTONISK VÆRDI

De arkitektoniske værdier knytter sig til de enkle, murede detaljer på facaden og rundt om bygningen. Den stramme symmetri, de kvadrede hjørner og den gennemgående gesims udgør et samlet volumen, der udmærker sig ved en gennemført proportionering.
Trods det samlede volumen har bygningen en tydelig orientering mod facade og bagside, da de to gavle står rene og tomme for åbninger, hvilket får bygningen til at fremstå massiv.

Særlige finesser ses omkring hoveddørene, der har fremtrædende fordakninger, og omkring de midterste kvadrede lisener, hvor nedløbsrøret er indlagt i en fordybning. Dette er en yderst raffineret løsning, der integrerer en teknisk installation i arkitekturen.

BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

I forhusets ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til facaden med alle murede detaljer, det næsten ubrudte tag de ugennembrudte gavle samt den generelle materialeholdning.

I forhusets indre knytter de bærende fredningsværdier sig til den til dels bevarede ruminddeling med flere lejligheder, herunder de to køkkentrapper, de bevarede ældre døre, buede jerndrager og de traditionelle materialer, som pudsede lofter og trægulve.

I sidehuset knytter de bærende fredningsværdier sig til murværket, de ældre vinduer og døre samt det ubrudte tag. Indvendigt til skorstenen og ildstedet. Hertil kommer den generelle materialeholdning

ANBEFALINGER

Det anbefales at:

Sidehuset istandsættes, da det er i vedligeholdelsesmæssig dårlig stand.

De indvendige lofter, der stadig er beklædt med gips, fjernes, og de oprindelige pudsede lofter genetableres, som det er gjort i flere af lejlighederne.